

Moanbrua i Alvdal 1933 - 1993

Av Helga Reidun Nasset

Eit 60 års-minne som det står respekt av er bygginga av Moan brua i Alvdal - eit minne om dugnadsånd, hjartelag, samhald og nødvendige. Berre dei som dreiv arbeidet fram forsto kva det gjaldt og kjente kva det krevde.

Ferdsløp over "Hølen" tidlegare.

Grendefolket på Moan var avhengig av å kunne ferdes over Folla til alle årets tider. Dei største vanskaner var i isgangen og flommen om våren, og før isen la seg om hausten.

Tidlegare var det vad over elva der den nye brua er bygd, for her er elva både stille og grunn. Like ovafor var det "sundstelle". Mange av gardane på Moan hadde båt i Folla. Båtane var bunde fast og låst i ei båtstø midt mellom nybrua og gammelbrua. Herifrå gjekk det veg opp egga som kom inn på køyrvegen over Moan. Dessutan var det vinterveg etter Folla.

Køyrvegen vinterstid gjekk ned Kloppbekkdalen og ut på elva.

Ferdsløpet for folk flest var til fots eller med sykkel, og så med båt over Folla. Anton Gulløien f. 1907, fortel frå da han vart konfirmert, den 1. oktober 1920. "Da gjekk me åt kjerken og rodde over Folla i båt".

Det er mange hendingar knytt til ferdselen over elva her. Enkelte var meir dristige til å ferdes over vatn enn andre. Bror hans Anton Gulløien, n'Annar var ein slik ein.

"Ein gong skulle n'Annar og n'Jon Rosten over. Dette var om hausten medan isen heldt på å legg seg. Utover frå land var det nokonlunde is, men ei stripe på nokre meter lengre ute var berre "søret". Jon Rosten hadde med seg hund, og ikkje ein gong denne

bar. Dei to karane hogde til "reier" og la over råka, og kom seg over på desse."

"Spellmannen Rikard Nilsen (reiste til Amerika) fekk seg eit "skikkeleg bad" ein gong: "Det var etter ein fest. Anton Gulløien hadde rodd over heimatt, og fekk så høyre at nokon ropte på båt. Han rodde attende og hendta spellmannen som var temmeleg full. Det gjekk ikkje likar enn at han datt ut av båten. Anton fekk han oppi att og berga han vel over, gjennomblaut som han var.

Brutanken

Det var på eit tilfeldig møte på Sandeggmoen i okto-

Ragna Moan

Per Gulløien

ber 1925 at Ragna Moan kastet fram tanken om ein ikkje skulle sette igang med basarar, for å få inn pengar til eventuelt å bygge bru over Hølen. Ho hadde sjølv måtte sett inn ekstra krefter på ein av turene over elva. Båten heldt på og reise med stryket, ho hoppa i elva og sto der og heldt båten i jernlekkja.

Dette var truleg bakgrunnen for tanken.

Per Gulløien støtta straks framlegget, og desse to vart utpeikt som brua si mor og far.

Den 11. november same hausten vart det halde møte i Gulløyen, der det vart vald eit kvinneutvalg. Per Gulløien vart formann. Kvinneutvalget arrangererte basaser og utlodningar. Arbeidet heldt fram i 4 år, og på denne tida hadde bankboka kome oppi eit beløp på 2.243,11 kroner.

Moan Brulag

Meir organiserte former gjekk arbeidet inn i frå 1929.

Moan brulag var allereide oppretta og på årsmøte 27. april var det medlemsteikning. 17 aktive medlemmer teikna seg der og da. Arbeidslister vart sett opp og medlemmane teikna seg for dagsverk, både med og utan hest.

Lover for brulaget vart utarbeidd og framlagt på møte i Kvernhusøyen den 19. mai 1929, "-samtlige paragrafer vedtokes punkt for punkt enstemmig og uten debatt:

- p. 1. Moan brulag består av inntereserte mænd og kvinner, som anerkjenner lagets lover og med egenhendig underskrift godkjenner disse.
- p. 2. Formål: I samarbeid å reise den nødvendige kapital for bygging av "bru" og videre formidle til vedlikehold av samme, heri innbefattet den nødvendige vei på begge sider av "elva".
- p. 3. Valg: Årsmøte som holdes i Januar velger et styre på 5 mand med varamenn. Styret velger innen sin mitte formann og varaformann. Årsmøtet vælger Kasserer, samt to revisorer med varamenn.
- p. 4. Stemmeret: Alle medlemmer som har godkjent punkt 1 i disse lover har stemmerett. All avstemning foregår ved alternativ votering (vor ikke skriftlig avstemning er forelangt) med simpelt stemmeflertall. Ved stemmelikhet er formanns dobbeltstemme avgjørende. Ved ekstra ordinere bevillingssaker må der 2/3 flertall til ved første behandling; men kan på et senere møte vedtages med simpelt stemmeflertall.
- p. 5. Styret sammenkalder møter så ofte de finner nødvendig, men plikter å sammenkalde møter når det skriftlig forlanges av minst 8 lagsfolk. Styret har den administrative myndighet over agets midler. Anke eller skriftlig klage over styrets dispcioner skal øieblikkelig behandles på et lagsmøte.
- p. 6. Kvinnegruppen gis adgang til at konstituere sig

med eget styre med minst 3 medlemmer. (se lovens punkt 1) Kvinnegruppens styre varsler lagsstyret når dem finner at tiden nærmer seg for avholdelse av basar. Styret finansierer kvinnegruppen i den utsrækning dem finder det tjenelig.

- p. 7. Tegnede dagsværk: Alle som har tegnet dagsværk plikter på varsel fra styret eller dertil bemyndiget at møte til fastsat tid og innfri sin forpliktelse såvel med som uten hest. - Unlates dette, gir vedkommende styret eller dertil bemyndiget rett til for hans regning at skaffe stedfortræder og blir som norm for dagsværkprisene de for fylkesveivesen til enver tid gjældende priser i Alvdal herred. Samme forpliktels gjelder også eventuell tegning av materialer og tømmer.
- p. 8. På årsmøte skal det foreligge skriftelig melding fra formann og regnskabet skal foreligge i reviert stand.- Ingen anvisning finder sted uten anvisning av formann.
- p. 9. Solidarisk ansvar for vedlikehold av "bru" og "vei".- Vis nogen frafaller sin pliktelse eller inntreserts eiendom går over på andre hender opphører retten til at benytte "brua" intil Vedkommende godkjenner våre lover og står med oss solidarisk ansvarlig i Vedlikeholdet."

På årsmøtet den 27-1-34 blir punkt 3 endra, og får denne ordlyden:

"Aarsmøtet som holdes i Januar velger et styre på 5 medlemmer hvorav to kvinner. Aarsmøtet velger formann, kasserer, samt to revisorer. Varaformann velges av styret."

Undertegnede melder sig som medlem av "Moan brulag", - De i denne bok innskrevne lover, Vedtatt 19-5-29, godkjennes med vore navns underskrifter som "Moan brulags lagslover.

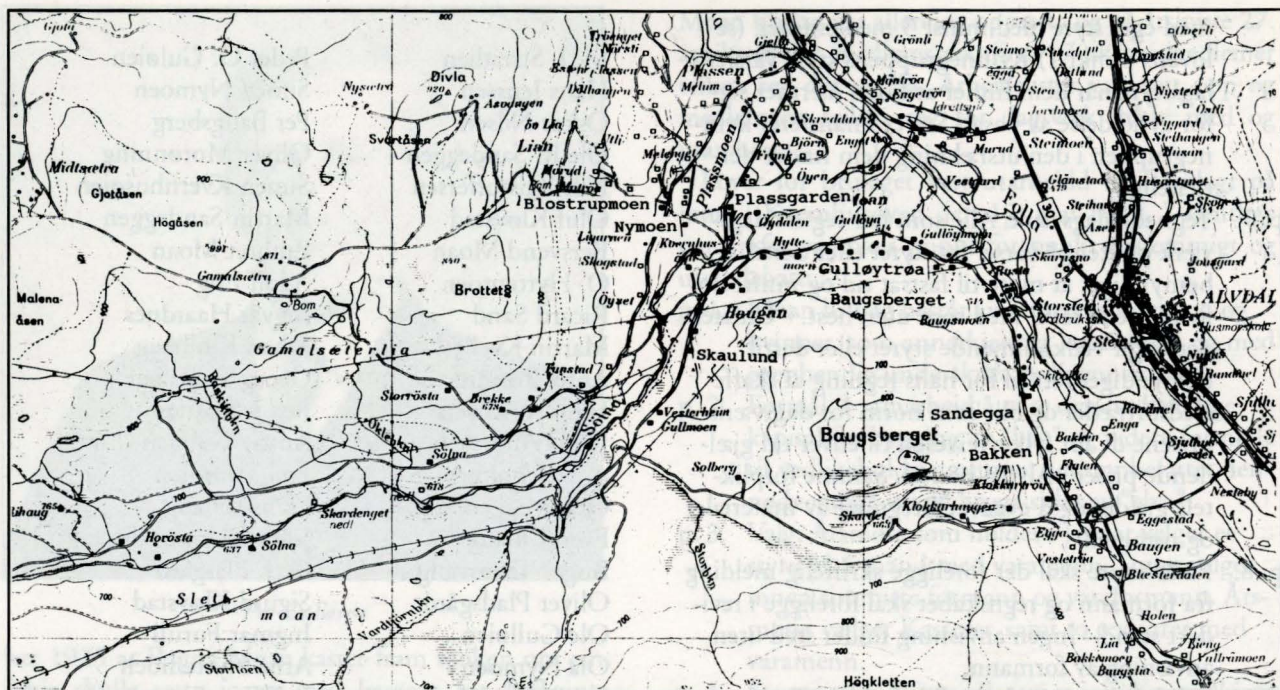
M. J. Streitlien
Hans Jenssen
Oskar Nilsen
Ole R. Sandeggen
Nils Kristoffersen
Oluf Kløvstad
Bersvend Moan
O. Hyttemoen
Ricard Sand
Martin Kveber
Anna Rønnin
Hans Johansen
Julius Andresen
A. Lilleholmen
Oskar Eggen
Even Bihaug
Birger Tronsvang
Oliver Pladsgård
Ole Gulløien
Ola Nymoen
Jan B. Plassgård
Arne Andresen
Arne Flaten
Sigurd Klokkehaug

Peder O. Guløien
Simen Nymoen
Per Baugsberg
Oliver Morønning
Simen Kvernhusøien
Martin Sandeggen
Embret Moan
Adolf Eng
Ingvar Haardnes
Johan Kjølhau
Georg Tronslien
Just J. Rosten
Annar Guløien
Egil Tronslien
Hans Bihaug
John Gjermundshaug
O. J. Plasgård
Sigurd Kløvstad
Ingmar Furuli
Arne Hyttemoen
Leif Furuli
Johan Furuli
Håkon Skaret

Underskriftene er gjort etter ekstraordinært medlemsmøte i Gulløyen 24-3-35. Seinare har også nye oppsittarar kome til, og underskreve lover.

Brulaget i utstrekning.

I dei viktige arbeidsåra frå 1929 til 1933 rekner ein med 26 aktive husstandsmedlemar. Av kartet kan ein lese seg til kva gardar som har vore med. Mange av husstandene på Moan er bureisingsbruk frå 30 åra, og atter andre er bolighus bygd i 1940/50 åra.

Byggeperioden

Hausten 1931 hadde brulaget gjennom arbeidet sitt samla inn ca. 3.500,- kr. Alvdal kommune hadde bevilga 50 kbm tømmer i Aumdalen. Follidal Verk v/ingeniør Landmark hjalp til på det tekniske plan, med teikningar og kostnadsoverslag. Verket hadde og lovd ut gratis kabler, støping og strekking, samt jern til armering av betongen i brukara. Grendefolket hadde teikna seg for tilsaman 250 dagsverk utan hest, og ca 150 med hest. Sjølv om dette ikkje var nok verken i dagsverk eller pengar, vart arbeidet med å reise brua vedteke på møtet i brulaget 22. okt. 1931:

3. "Enstemmigt besluttedes å påbegynde Brobyggingarbeidet.
Lika så besluttedes enstemmigt at man som bro-

sted velger "Trøa". Besluttedes å forta prøvegraving til fundamenter samt opplegging av støpe-sand.

4. Man foretok så valg på byggekomite.
Valgt blev: H. Sølva 20 st., M. J. Streitlien 20 st., P. Guløien 19 st., O. Morønning 16 st., A. Lilleholmen 15 st. Byggekomiten velger formann innen sin mitte." og formann vart Anders Lilleholmen, med Peder O. Gulløien som varaformann.

Byggekomiteen sitt vidare arbeid var grunnavstælse til veg på vestsida av Folla. Dette vart gjort ved skjønn 8. nov. 1931.

Det vart så sett fart i tømmerhogging og køyring. M. Muller ga fri grunn for utviding av vegen på austsida, likeeins gjorde Gurin Løkken. Forretninge-

ne Alvdal Handelslag og Einar Østby gav fri spiker.

Nødvendige fagfolk hadde grenda sjølv, derfor gjekk brulaget på arbeidet med største optimisme.

Informantene fortel at tømret til brutårna vart hoggen i teigen til Martin Torshaug i Kjølldalen. Tårna vart svært solid gjort, av Karl og Nils Kristoffersen Furuli.

Elles ydte kvar einaste medlem sitt for å få ferdig brua.

"Ingen gav opp!", står det i festtala frå føregangsmennene, men det var eit slit fortalde ein av informantene. Dei teikna seg for dagsverk. Dette var ikkje nok, og så var det på'n igjen med nye dagsverk.

Brua vart ferdig til flommen i 1933!

Så langt var det utført 1398 dagsverk utan hest, og 268 med hest. Av desse, utførte dei 26 aktive husstandene 734 dagsverk utan hest, 205 med hest. I alt vart 100 dagsverk (60 u/hest og 40 m/hest) gjort av

andre interesserte. 604 dv. utan hest var betalt, likeså 23 dagsverk med hest.

112 kbm. tømmer gjekk det med. Av dette gav kommunen 50 kbm. som brulaget sjøl måtte hogge og køyre fram. Medlemane gav 24 kbm. og 75 stolper, frå interesserte fekk dei ca 15 kbm. Ein rest på 23 kbm.vart kjøpt, likeeins ein del bord.

Til det lønna arbeidet har Alvdal kommune ydt ein del i dagsverksbidrag. Samla kontantsum i pengar, kr 5.190,-. Dersom ein reknar alt dugnadsarbeid, lønninger og materialer som vart gjedd ville ein ha kome opp i eit "svimlande beløp" (1933).

Slik avsluttes festtala under opningsfesten i 1933:

"Man har grund til å spørge, har vi virkelig maktet dette?"

Svaret har vi på "Hølen"! synlig for alle. -

Man har grund til å takke.

Man har grund til å feste.

Opningsfesten.

Sjølve opninga av brua vart markert omkring St. Hans i 1933. Festen starta på Meierisalen med taler og høgtidlegheiter. Deifrå gjekk alle marsj til Hølbrua med Egil Tronslien foran med trekkspell. Sigurd Kløvstad, som var nykonfirmert det året, kan hugse han spela "Gammel Jegermarsj". Da den store folkehopen kom over brua var det verkeleg spennande om brua tåla takta. Fleire hadde plassert seg oppi bruegga, for å sjå det toget som kom. Etterpå var det utefest på Skarpsno-jordet. Spellmann var Egil Tronslien på trekkspell. Fleire kan m.a. hugse at Ragna Moan dansa springdans (som ho sjølv sa) med Einar Skarpsno.

Brulaget si drift framover.

Arbeidet i brulaget stansa ikkje opp sjølv om brua sto ferdig. Nye oppgaver venta, først nedbetaling av gjeld og sidan vedlikehald. Arbeidet innan kvinnegruppa heldt fram, og gav inntekter til å betale gjelda med. Rekningar som kom måtte ofte ligge til etter basaren, før dei vart betalte.

I 1934 vart byggekomiteen avløyst av ein arbeidskomite på to medlemmer.

Etter som tida gjekk meldte vedlikehaldet seg, både av brua og vegen. I 1937 vart brua måla. Kristian Lundin stod for å blande målinga, og arbeidet vart gjort på dugnad. Farga vart gulbrun. Elles var det smøring og stramming av kabler, div. reprasjoner o. s. b.

Forstøttningsmur for vegen i Bruegga vart og bygd same året, men reparert fleire gong seinare. Etter 10 år vart det naudsynt å skifte ut brudekket. Det var dugnad på alt, frå tømmerhogging, saging og det endelege arbeidet. Og for at ikkje materialane skulle gå til spille vart det resterande auksjonert bort.

Medlemene tok godt vare på "byggverket". Dei innsåg ein del unødig ferdsl og slitasje, og gjorde

derfor følgjande vedtak (25/1-36):

"Det besluttedes at man skulde stenge broen for lasskjøringden tiden isen er farbar. Likesaa blev styret paalagt om å få tillaget bedre stengsel for broen."

Moan brulag, eit grendelag med sosialt tilsnitt.

Da Moan brulag vart oppretta var formål og funksjon klare: Bygging av bru over Folla!

Men organisasjonsarbeidet hadde og sine klare sosiale sider.

I ein liten periode dreiv laget utlånsverksemd til medlemmer som var i pengeknipe, men dette vart det slutt på få år etter.

Kvinnegruppa sitt arbeid med utloddninger og basarar var i høgste grad sosiale samver, med tilsnitt av kulturell art. Frå førebuingane til basaren i 1945 kan me lese i møteboka: "

Beslutning: Skuespillet Dei Kvinnfolka blir å oppføre for barn med entre: 0,50 øre. For voksne kl 9 entre Kr 1,50 På billetten utloddes 2 ting. Basaren åpnes umiddelbart etter forestillingen. Det brukes loddbøker med pris 0,10 øre pr. nummer.--- Styret samler inn de gitte gjenstander innen fredag. Kvinnfolka sørger for bevertning åt skuespillerne."

I referatet frå basaren i 1929 kan me lese:

"Til basaren var mottatt 125 gaver voraf 11 var pengegaver med Kr 56,- 112 gjenstander bortloddes og herpå solgtes 7429 no a 10 øre, ijen var 2 poser ull. Kaffesalget Kr 59,83. Samlet innkome Kr 858,73. Utgift Kr 79,46. Netto Kr 779,27 pluss 2,1 kg ull. Som støtte til basaren ydet Plassen ungdomslag og Bjerkes fritt hus. Magne Blostrupmoen, Ingvall Furuli, Egil og Petter Tronslien fri musikk. O. Sandeggen, O. Hyttemoen, P. Gulløien og O. Morønning fritt brende".

For å spe på inntektene arrangerte brulaget og festar.

Pakkefestar var det mest populære.

Årsmøta i brulaget samla mykje folk. Desse vart halde rundt om i heimane. Etter at årsmøtesakene var unnagjort, var det "festleg samver" med bevertning, utlodning og dans:

Frå møtet i Plassgarden 19/10-29, avluttes møteboka slik: "Da intet mere forelå til behandling gikk man over til festligt samver. For å dekke løbende utgifter foretokes aftentrækning som inbrakte Kr 26,- Takket være Pladsgård's som ydet fritt hus og Ingmar Furuli og Egil Tronslien fri musikk, inbrakte samværet Kr 20,40 netto."

Frå årsmøtet på Kjølhaugen 25/1-31, les me:

"Vore damer inbød så til smørbrødbord, cokolade og kaffe og til løpende utgifter fikk vi av Kvinneutvalget 1 par Ragger 2 par Forkler og av Besta Nymoen 1 par vanter til utlodning som inbrakte Kr 17,10 Da Kjølhaug ydet os fritt hus blev vor kasse styrket ved samveret."

Grendefolket hadde og omsorg for kvarandre. På årsmøtet i -38 kom følgende sak opp:

"5. Det blev oplest en skrivelse fra Ragna Moan, i anledning tre syke medlemmer i Brulaget, som hadde ligget på sykehuset i lengre tid. Det blev besluttet mot 3 st. og gji Kr 10,- til hver av disse tre syke, som en liten påskjønnelse for sit arbeid inden Brulaget"

Dei mintes også sine. På årsmøtet i 1952 heldt formannen ei minnetale over fire av pionerane i brulaget som hadde gått bort sidan førige årsmøte. Under årsmøtet i 1958 likeså.

Brulaget i 50 og 60 åra.

Vedlikehaldet av bru og veg krevde sitt. Dette p.g.a. naturskader og andre fysiske skader, noko brulaget sjølve måtte koste. Siste basaren vart halde i 1952, og sidan nytta dei andre måtar for å få inn pengar på. Frå midten av 50 åra vart innkrevd ein kontigent, kr 5,- pr husstand, til å dekke løpande vedlikehaldsutgifter. Seinare (1965) vart oppsittarane pålagt ei veg-

og bruavgift på kr 25,- pr husstand, kr 10,- pr enslig, eller dei utan motorkøyretøy.

Brua begynte å bli dårleg. Eit oppsett skilt kunne fortelje at køyring måtte skje på eige ansvar.

Ein større reparaasjon i 1964 gjekk ut på å legge nytt dekke og nye bjelker til å forsterke putene. I samband med dette vart det søkt kommunen om dekning av arbeidskostnader. Svaret derifrå var negativt. Det vart derfor utligna nye pliktdagsverk på medlemmane. For å betale bjelker og materialer til brudekke vart det for første gong teke opp lån i banken, på 6.000 kroner.

Brulaget hadde igjen eit løynleg håp om å få brua over på kommunen. I 1967 vart det igangsett ein større dugnadsinnsats for å sette bru og veg skikkeleg i stand. Da svaret på søknaden kom, stilte kommunen seg negativ til spørsmålet.

Ny bru

Ved anmodning frå vegsjefen i Hedmark i 1972, vart brua stengt. Sjølv om brua var stengt med bom, vart den gong på gong brote opp att. Etter eit møte i brulaget i 1974, der kommunale myndigheiter møtte, vart det vedteke å nytte brua som gangbru.

Arbeidet med ny bru var allereide igangsett (1974). Pågangsmøtet var nok ikkje det same som i 1925. Etter ein skriftleg høringsrunde mellom grendefolket, var resultatet meir negativt enn venta. Under eit møte mellom brulaget og kommunen, den 10.10.72, sa ordføraren " at en ikke kan regne med at kommunen kan ta ansvaret for brua og vegen, men kommunen er instilt på å yte en rimelig støtte."

Gjelt-brua var til salgs og kommunen skulle by på denne. Ved ev. kjøp av Gjeltbrua, heldt brulaget ei rettningsgjevande avstemning der husstandene kunne tenke seg å yte kr 1.000 fordelt på 5 - 10 år, for å dekke ein del av kjøpesummen.

Kjøp av Gjelt-brua vart forkasta da brua var mykje

tyngre enn først antatt.

Kravet om ny bru ved Moan fall saman med ny bru ved Sjulus. Ein var ei tid redd for at det eine alternativet ville slå det andre ihel. Men enden på visa vart nye bruer begge stadar.

Hedmark fylke hadde gjort grunnundersøkelser ved ny brustad. Brulaget var ikkje orientert om saks-gangen, og måtte med hjelp frå sakførar gå hardt ut for å få dei opplysningane dei hadde krav på.

Arbeidet på den nye brua vart sett i gang vinteren 1976. Støping av brukara vart gjort på sysselsettings-tiltak.

Brua vart ferdigbygd og stod ei tid utan vegsam-band, grunna usemje om veggrunn på austsida.

Riving av brua

Etter at den nye brua sto ferdig og vegsambandet mellom riksvegen og Moan var sett istand, hadde den "gamle" Hølbrua utspelt si rolle. Veggrunn på austsida gjekk attende til Skarpsno. Av veggrunn på vestsida overtok kommunen det nødvendige til ny veg opp egga, og resten 3,833 mål, gjekk attende til Odd Arne Maana (Flatmoen).

På medlemsmøte i Moan brulag 04.03.83, var to saker oppe, riving av brua og disponering av materia-ler og opprydding etter brua.

Det endelege vedtaket vart gjort eit stykke uti møtet: "Gurin Nymoene får overta brua gratis for nedriving, og opprydding etter brua".

Riving og oppryddingsarbeidet vart unnagjort på få dagar, mykje av brumaterialane vart seinere godt

nytta.

Med dette er ei vel femti år lang bruhistorie slutt.
Siste møte i Moan brulag var 4. mars 1983.

Moan brulag som var i drift i vel femti år, har meir enn nokon vil tru, ydt ein enorm samfunnsinnsats. Heilt frå det kvardagslege slitet for å krysse elva, til og i praksis kunne ha betre kommunikasjon til sentrum, og verda utanfor.

Dette er ein innsats som kommunale myndigheiter bør takke grendefolket på Moan for!

Ein av informantane sa: " Hadde me ikkje hatt Folldal Verk til å hjelpe oss den gongen, hadde me ikkje fått til noko bru."

Skriftlege kjelder:

Møtebok for Moan brulag 1 - 3, 1929 - 1983.

Kassabok for Moan brulag 1929 - 1974.

E. Steimoeggen: Alvdalsboka 2-2

Østlendingen 21.april 1933.

Bjørn Haugerud: Balladen om ei bru. Særoppgave.

Informanter:

Anton Gulløien

Gurin Nymoen

Sigurd Kløvstad

Jørgen Streitlien

Jarle Hårdnes

Ragnhild Palm

Jenny Nymoen